

ADAM SOLARZ

SZTANDARY

**W DZIAŁALNOŚCI
JELENIOGÓRSKIEGO HUFCA
ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO
W LATACH 1945 – 1992**

ADAM SOLARZ

Sztandary

w działalności jeleniogórskiego Hufca
Związku Harcerstwa Polskiego
w latach 1945 - 1992

JELENIA GÓRA 2019

Współpraca
Andrzej Gawłowski, Jerzy Gruszka,
Jan Kielbowski, Danuta Sitek, Janusz Turakiewicz

© Copyright by Adam Solarz, 2019

Wydawca, szanujący prawa autorskie fotografów, dołożył wszelkich starań, aby podpisać pracę każdego z nich. Jeżeli mimo wszystko nie udało się ustalić autorstwa bądź autorzy zdjęć zostali pominięci, proszeni są o kontakt, wówczas ich nazwiska zostaną zamieszczone w następnym wydaniu.

Projekt okładki
Jan Kielbowski

Wydanie I

ISBN 978-83-937883-7-8

Zamiast wstępu

Sztandary w symbolice Związku Harcerstwa Polskiego zawsze zajmowały szczególne miejsce. Były wyrazem wyznawanych ideałów, patriotyzmu i symbolem harcerskiej tradycji. Szacunkiem darzyli je instruktorzy, harcerki, harcerze i zuchy.

Po zakończonej wojnie pierwszy sztandar na terenie Chorągwi Dolnośląskiej Harcerzy wręczony został w 1947 roku jeleniogórskiemu Hufcowi. Wyróżnienie to było uznaniem przez władze efektów pracy instruktorów i drużyn Hufca, zarówno tej wewnątrz harcerskiej jak i społeczno-gospodarczej.

Pod sztandarem jeleniogórskiego Hufca harcerskie ideały realizowali m.in. byli więźniowie obozów koncentracyjnych, powstańcy warszawscy - członkowie Szarych Szeregów, żołnierze różnych formacji wojskowych, w tym odznaczeni orderem Virtuti Militari. Byli też zesłani tu przez niemieckiego okupanta do niewolniczej pracy i ci, którzy z różnych powodów musieli zmienić miejsce zamieszkania.

To oni znaleźli tu, w powojennej Polsce, swoje miejsce na ziemi. Pracowali, uczyli się, aktywnie uczestniczyli w działalności gospodarczej i społecznej regionu. Im zawdzięczamy to uznanie, zaszczyt i wyróżnienie.

Po reaktywowaniu w 1956 roku ZHP, instruktorzy i harcerze wracali do służby w Związku. Zakładali drużyny, kontynuowali działalność zgodną z zasadami ideowymi określonymi w Prawie i Przyrzeczeniu. Swoją pracą zyskali uznanie społeczeństwa i władz regionu. W 1965 roku Hufiec otrzymał nowy sztandar, a w 1980 roku imię Bohaterskich Lotników Polskich.

Przysłowie mówi że *historia lubi się powtarzać*. Wprawdzie w innych okolicznościach i warunkach. W 1975 roku ponownie powołano Chorągiew ZHP w Jeleniej Górze, która w uznaniu efektów jej pracy, w 1980 roku otrzymała sztandar.

W gronie przyjaciół, przy kawiarnianym stoliku w aromacie czarnej kawy, zrodził się kolejny pomysł by poznać losy sztandarów pod którymi pełniliśmy służbę na rzecz dzieci i młodzieży zrzeszonej w Związku. Odszukać te, które przetrwały. Ocalić od zapomnienia, przypomnieć związane z nimi harcerskie dokonania.

Od prawej: Danuta Sitek, Jan Kielbowski, Adam Solarz, Andrzej Gawłowski, Mirosław Urbaniak

SZTANDAR

- to nazwa chorągwi będącej znakiem wyróżniającym wyodrębnionej grupy ludzi, utworzonej na mocy prawa lub przyjętych reguł. Elementy sztandaru to:

a) Bławat (płat) – część najważniejsza, kwadratowa/prostokątna podwójnie złożona bogata materia z trzech stron obszyta frędzlami, a czwartą mocowana do drzewca. Strona prawa (awers) zawiera symbole narodowe/ państwowe tu też przypina się nadane odznaczenia, zaś lewa (rewers) godła i symbole wyróżniające przynależną grupę ludzi.

b) Drzewiec - pręt ze szlachetnego drewna zakończony głowicą (orzeł, lilijka lub inne znaki), a pod nią mocuje się wstęgi w barwach narodowych oraz wstęgi orderowe nadanych odznaczeń. Na drzewcu umieszcza się „gwoździe” - plakietki z nazwiskami i funkcjami fundatorów.

Sztandar od chwili uroczystego nadania (poświęcenie, wbijanie „gwoździ”, prezentacja) jest otaczany wyjątkową czcią i szacunkiem.

Zawsze jest wprowadzany - wyprowadzany z uroczystości w sposób honorowy: poczet (dowódca, sztandarowy, asystent) salutuje uczestników przez trzymanie pionowo (rzadziej poziomo) drzewca, a uczestnicy witają sztandar w postawie na baczność i zwracaniem się do niego wykonując komendę „Sztandarowi cześć”.

Sztandar uczestniczy w działalności struktur Związku w uroczystościach państwowych, na niego składa się przyrzeczenie harcerskie i zobowiązanie instruktorskie, oddaje się cześć zmarłemu. Jest widocznym symbolem harcerskich działań, przedmiotem dumy i symbolem więzi i zawiązanych przyjaźni.

Rozróżnia się:

1. *Chorągiew to płat materiału o określonych barwach i godłach, przymocowany do drzewca, będący znakiem państwa, ziemi, miasta, organizacji - występujący w jednym egzemplarzu. W różnych okolicznościach posługujemy się także chorągiewkami, powielanymi w potrzebnej ilości, wiele - lub jednobarwnymi.*

2. *Gonfalon to prostokątna chorągiew, krótszym bokiem mocowana do poziomej poprzeczki, z bokiem przeciwnym wyciętym w kształt klina.*

3. *Flaga wywodzi się z chorągwi królewskich, państwowych. Mamy flagi państwowe i flagi instytucji cywilnych (z godłem), jednostek terytorialnych, wojskowe, organizacji - o różnych barwach i godłach.*

4. *Bandera to flaga wywieszana na jednostkach pływających.*

5. *Proporzec to chorągwie marynarki wojennej wywieszana na dziobie okrętu oraz namiastka sztandaru harcerskiego lub godło zastępu, najczęściej trójkątne dwustronne podobnie jak sztandar, w jednym egzemplarzu.*

Historia barw flagi polskiej

7.02.1831 przyjęto barwy narodowe,

1.08.1919 zdecydowano o dwóch poziomych pasach białym i czerwonym,

13.12.1927 ustalono, że czerwień będzie w odcieniu cynobru.

Jerzy Gruszka

Zlot reprezentacji hufców Chorągwi Dolnośląskiej Harcerzy ZHP z okazji nadania sztandaru jeleniogórskiemu Hufcowi i bandery 2 WDDH, w dniach 19-20 maja 1947 roku, zgromadził ponad 2000 uczestników. W uroczystości uczestniczyli też przedstawiciele władz administracyjnych Dolnego Śląska, miasta i powiatu jeleniogórskiego, wojska, zakładów pracy, Ligi Morskiej, OMTUR, ZWM i ZMW „Wici”, organizacji, z którymi współpracowało harcerstwo.

Uczestnicy Zlotu zebrali się na stadionie miejskim. Po raporcie hufców złożonym komendantowi Chorągwi hm. Kazimierzowi Sobolewskiemu, wysłuchali okolicznościowych wystąpień. Następnie udali się na Plac Ratuszowy. Kolumnę prowadziła orkiestra harcerska z werblami i fanfarami. Pośród maszerujących wyróżniała się lśniąca złotem kaskami strażackimi 181 DDH im. Andrzeja Małkowskiego (drużynowy ćwik Zdzisław Tymke) ze Szklarskiej Poręby. Tam kapelan harcerski ks. Trębacz, poświęcił sztandar i banderę.

Poświęcenie sztandaru na placu ratuszowym (1947)

Z rąk komendanta jeleniogórskiego Hufca phm. Henryka Wareckiego poczet sztandarowy przejął sztandar. W głębi sztandar 39 pułku X Sudeckiej Dywizji Piechoty (20.05.1947)

Uczestnicy Zlotu biwakowali na Wzgórzu Kościuszki. Przy harcerskim ognisku, rozpoczętym gawędą o tradycji harcerskich sztandarów, honorze i zaszczycie ich posiadania, drużyny prezentowały własne programy, ogniskowe scenki, przepłatanе piosenkami harcerskimi. Jak zawodowcy prezentowali swój program harcerze z 2 WDDH. Ich „Teatr Harcerski” przedstawił składankę scenek z rodzimego repertuaru i piosenek z Schillerowskiego „Kramu z piosenkami”.

Komendant Chorągwi hm. K. Sobolewski w swoim wystąpieniu mówił m.in. o pionierskich dokonaniach jeleniogórskich harcerzy w oświacie, kulturze, sporcie i turystyce, a wyrazem uznania za wspomnianą pracę było uroczyste nadanie sztandaru i bandery wodnej. Wspomniął, że wydarzenie to było szczególnie ważne dla dolnośląskich harcerzy, bowiem były to pierwsze, po zakończonej wojnie, nadania na terenie Chorągwi.

Wbijanie „gwoździ” w drzewce sztandaru

Wpis do książki pamiątkowej

Pocztę sztandarową 22 LDDH i bandery wodnej 2 WDDH w defiladzie z okazji Dnia Zwycięstwa (1949)

2 WDDH im. Gen. Władysława Sikorskiego powołana została pierwszym rozkazem komendanta Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska w Jeleniej Górze z dnia 5 listopada 1945 roku. Programem swym nawiązywała do początków harcerskiego żeglarstwa, o którym w referacie wygłoszonym na Konferencji drużyn morskich w 1928 roku mówił dr Józef Jakubkiewicz, późniejszy mieszkaniec Cieplic Śląskich Zdroju.

Nie bez znaczenia na wybór specjalności wodnej było współdziałanie harcerstwa z Ligą Morską. W posiadaniu Ligi znajdowały się pracownia szkutnicza i stacja wodna w Pili-chowicach. Ze zgromadzonego tam sprzętu pływającego korzystały obozujące drużyny harcerskie, uczyły się „morskiego fachu”. Liga była fundatorem stypendiów dla maturzystów, którzy wybierali studia na Politechnice Gdańskiej.

Drużyny harcerek do grudnia 1945 roku, zrzeszone były w referacie jeleniogórskiej Komendy Chorągwi Harcerzy, którym kierowała Aniela Ostapowicz. W kwietniu 1946 roku powołano Hufiec Harcerk, któremu w dniu 23 maja 1948 roku, nadano sztandar.

PROGRAM UROCZYSTOŚCI:

Dnia 22. V. 48. — sobota godz. 21,00	Capstrzyk
Dnia 23. V. 48. — niedziela „ 8,15	Zbiórka Hufca i delegacji na miejscu obozu, na Wzgórzu Kościuszki.
„ 9,00	Poświęcenie sztandaru i msza Święta w kościele Garnizonowym.
„ 10,00	Defilada na Placu Prezydenta Bieruta i przemarsz do miejsca obozu.
„ 10,30	Przemówienia.
„ 10,45	Wbijanie gwoździ. Wpisywanie do księgi pamiątkowej. Zwiedzanie obozu.
	HARCERKI „W SŁUŻBIE DZIECKU”
„ 15,30	Przedstawienie w Teatrze Miejskim. — „Serduszko” — baśń fantastyczna — Olgi Firkowej. (Wstęp dla dzieci bezpł.)
„ 16,00—18,00	Gry i zabawy z dziećmi na terenie obozu.

GODZINA 21,00 — OGNISKO HARCERSKIE

KOMITET WYKONAWCZY
KOMENDA HUFCA HARCEREK — JELENIA GÓRA

Poczty sztandarowe jeleniogórskich Hufców Harcerk i Harcerzy oraz 22 LDDH (1948 rok)

Sztandar 22 LDDH na zbiórce (1947)

Sztandar 22 LDDH na obozie Hufca w Łazach (1948)

Pod prezentowanymi sztandarami Hufce prowadziły działalność do 1949 rok. (harcerki do 10.03, harcerze do 15.06.) Po reaktywowaniu ZHP w 1956 roku Hufiec wznowił działalność.

Dnia 1-go Maja 1965 roku, podczas Zlotu Hufca na stadionie miejskim, przewodniczący Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa (PRPH) Zbigniew Daroszewski, w obecności około 2000 harcerzy i licznie zebranych mieszkańców miasta, wręczył komendantce Hufca hm. Bolesławie Lewandowskiej ufundowany przez PRPH sztandar.

Wręczono też odznaki „Przyjaciel ZHP”. Otrzymali je: Zbigniew Daroszewski (przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej), Marian Krzyżosiak (dowódca batalionu WOP w Szklarskiej Porębie), Władysław Kurbiel (Inspektor Oświaty), Zbigniew Fedorowicz (przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej) i Józef Szczepaniak (instruktor modelarstwa lotniczego).

Kolumnę harcerzy prowadzi komendant Hufca phm. Adam Solarz. Poczet sztandarowy z pwd. Waldemarem Wiśniewskim. Dalej maszerują: hm. Mieczysław Walczak, pwd. Grażyna Martynowska, phm. Konrad Woźny, pwd. Danuta Sitek, pwd. Barbara Gawlak (1970)

Przrzeczenie harcerskie składają myślakowickie harcerki, m.in. Danuta Sitek - stoi za sztandarem (1963)

W pochodzie 1-majowym maszerują od lewej: Andrzej Kluczyński, Danuta Sitek, Stanisław Żłobicki, Grażyna Martynowska, Waldemar Wiśniewski (ze sztandarem), Adam Solarz (1973)

Kolumnę prowadzi komendant Hufca Adam Solarz, w poczcie sztandarowym Waldemar Wiśniewski. Od prawej maszerują: Grażyna Martynowska, Andrzej Bira, Maria Stachowska, Stanisław Żlobiki, Danuta Sitek (1973)

Pochód 1-majowy. Sztandarowy hm. Jan Płonka (1981)

Sztandar 32 DH na zgrupowaniu obozów „Operacji 1001 Frombork”. Po lewej, Edward Ludwinowicz, drużynowy, przewodniczący Komisji Rewizyjnej Hufca (1973)

Drużyna pracowała przy odbudowie zniszczonego działaniami wojennymi miasta, uzyskała zbiorowy tytuł „Honorowy Obywatel Miasta Fromborka”, indywidualnie ten tytuł nadano jej drużynowemu hm. E. Ludwinowiczowi.

Kadra ośrodka harcerskiego Mysłakowice. Od prawej stoją: Maria Stachowska, Krystyna Kajro, Maria Kuczaj, Stefan Tkaczyk, Danuta Pietrzyńska, Roman Białas, Stanisław Czajkowski, siedzą: Zofia Jeziorna, Krzysztof Przyborowski, Irena Smolnik, Barbara Kaszkór, Wiesław Kuraż (1970)

Rewers sztandaru (1974)

foto A. Gawłowski

Plakietki - gwoździe umieszczane przez fundatorów na drzewcu sztandaru Gminnego Związku Drużyn w Mysłakowicach (1974) foto A. Gawłowski, grafika Jan Kielbowski

Uroczystość nadania drużynom specjalności Harcerskiej Służby Granicznej. Od prawej: kpt. Józef Ostrowski, hm. Adam Solarz, phm. Janina Gerczak (Szkłarska Poręba 1974) foto H. Piecuch

hm. Jerzy Gruszka wręcza sztandar Szczepowi przy ZSO nr 1

Rozkazem Naczelnika ZHP z dnia 21 maja 1983 roku, nadano hufcowi imię Bohaterskich Lotników Polskich.

Przyrzeczenie harcerskie (Plac Ratuszowy 1983)

Rewers sztandaru jeleniogórskiego Hufca im. Bohaterskich Lotników Polskich (2019)

foto A. Gawłowski

W 1975 roku powołano Jeleniogórską Chorągiew ZHP. W rocznicę 35-lecia powrotu Ziem Zachodnich do Macierzy, Chorągiew otrzymała w dniu 1 września 1980 roku, podczas ogólnopolskiej inauguracji roku szkolnego w szkole im. II Armii Wojska Polskiego w Bolkowie, imię „Osadników Wojskowych” i ufundowany przez społeczeństwo sztandar.

Komendant Chorągwi hm. Jan Kielbowski przekazuje pocztowi sztandar (Bolków 1980)

Hm. Danuta Sitek złożyła meldunek Naczelnikowi ZHP hm. Andrzejowi Ornatowi o wynikach prowadzonej akcji „Bohater”, podczas której nawiązane zostały kontakty z osadnikami wojskowymi, uczestnikami drugiej wojny światowej, pionierami tej ziemi. Harcerze pamiętali o tych, którzy polegli w walce o wolność, złożyły wiązanki kwiatów na ich grobach.

Goście honorowi uroczystości. Wśród nich od lewej: hm. Andrzej Ornat Naczelnik ZHP, od prawej, współorganizator uroczystości hm. Jan Kielbowski

Sztandar uczestniczył w ważnych wydarzeniach harcerskich i państwowych. Był w Zgorzelcu, na cmentarzu poległych w czasie wojny żołnierzy II Armii Wojska Polskiego, w Toporowie, przy pomniku upamiętniającym żołnierzy forsujących Nysę Łużycką, w Cieplicach Śląskich Zdroju, pod „Mieczami” obrazującymi walkę oręża polskiego na przestrzeni wieków. Na sztandar instruktorzy składali zobowiązanie instruktorские, inaugurował akcję „Kotlina”, zlot Chorągwi, prowadził harcerzy w pochodach pierwszomajowych.

Złot z okazji 15-lecia powołania Chorągwi Jeleniogórskiej. Od prawej: hm. Wawrzyniec Pióro, hm. Elżbieta Gienza zastępca komendantki Chorągwi, hm. Gerard Żurawik z GKZHP, hm. Danuta Sitek komendantka Chorągwi, Sylwester Samol Wojewoda Jeleniogórski, Adam Solarz sekretarz WRPH (Pieńsk 1990)

Rewers sztandaru jeleniogórskiej Chorągwi im. Osadników Wojskowych (2019)
foto A. Gawłowski

W 1962 roku nadany został sztandar Centralnej Szkoły Instruktorów Zuchowych (CSIZ) im. Janusza Korczaka. Wręczenia komendantowi szkoły hm. Adamowi Kiewiczowi, dokonała Naczelniczka ZHP hm. Zofia Zakrzewska.

Wręczenie sztandaru. Przemawia Naczelniczka ZHP hm. Z. Zakrzewska. Od lewej: hm. A. Kiewicz, w głębi (w okularach) Starosta Jeleniogórski Wojciech Tabaka

CSIZ powołana została w 1957 roku. Jej siedzibą był pałac Schaffgotschów w Cieplicach Śląskich Zdroju. Szkoliła kadrę ZHP, głównie drużynowych zuchów. Przez szereg lat była organizatorem Międzynarodowych Obozów Pokoju i Przyjaźni, w których uczestniczyła młodzież ze wszystkich kontynentów z wyjątkiem Australii.

Po osiemnastu latach działalności, z końcem 1974 roku, CSIZ przeniesiona została do Oleśnicy.

Sztandar na apelu kończącym działalność CSIZ w Cieplicach. Od prawej: hm. Bożena Masarczyk komendant Szkoły, hm. Adam Kiewicz pierwszy komendant Szkoły, NN, hm. Zbigniew Lewandowski, hm. Adam Solarz, hm. Andrzej Machaj komendant Chorągwi Dolnośląskiej, hm. Jerzy Wojciechowski naczelnik ZHP, Jerzy Barczyk, Kazimierz Truszczyński, NN, Jerzy Aleksandrowicz, Władysław Kuc (1974)

Ekspozowany sztandar CSIZ. Od lewej Danuta Szczesna (2019)

Sztandar Jeleniogórskiej Chorągwi ZHP im. Osadników Wojskowych. Od prawej: Adam Solarz, Barbara Majewska, Andrzej Gawłowski, Mirosław Urbaniak, Janusz Turakiewicz, Jan Kielbowski, Aleksandra Tunikowska, Janusz Milewski (21.06.2019) foto Monika Gawłowska

Sztandar Jeleniogórskiego Hufca ZHP im. Bohaterskich Lotników Polskich. Od lewej: Anna Suwalska, Jerzy Gruszka, Janusz Milewski, Adam Solarz, Danuta Sitek, Waldemar Wiechnik, Jan Płonka, Jan Kielbowski, Maciej Dworski, Jolanta Płonka, Janusz Turakiewicz, Elżbieta Giemza, Janina Kamińska, Danuta Dworska, Andrzej Gawłowski (07.09.2019) foto Monika Gawłowska

Źródła

„Smętny Puchacz”, *Poświęcenie sztandaru w Jeleniej Górze*
„Na tropie” nr 11-12 str. 4 1947.

Adam Solarz, *Harcerki jeleniogórskie 1945-1950*, Jelenia Góra, 2015. ISBN 978-83-937883-2-3

Adam Solarz, *Harcerze jeleniogórscy 1945-1950*, Jelenia Góra 2015. ISBN 978-83-937883-3-0

Adam Solarz, *Harcerze jeleniogórscy 1945-1950 Wspomnienia*, Jelenia Góra 2015. ISBN 978-87-937883-4-7

Adam Solarz, *Harcerstwo jeleniogórskie 1956-1975 Ośrodki harcerskie*, Jelenia Góra, 2015. ISBN 978-83-937883-5-4

Jerzy Gruszka, *Regulamin odznaki hufca*, wyd. KHZHP Jelenia Góra, 1985.

Henryk Stobiecki, *Powiat i miasto Jelenia Góra w dniach 1 i 2 maja*, „Nowiny Jeleniogórskie” nr 19, 1975.

Andrzej Gawłowski, *Mój bohater, Sztandary*, <https://zhpjg.pl/>

Danuta Szczęsna, *Centralna Szkoła Instruktorów Zuchowych ZHP*, <https://nk.pl>.

Pozycje autorstwa A. Solarza oraz inne wspomnienia o jeleniogórskim harcerstwie dostępne są na stronie: <http://jbc.jeleniagora.pl/dlibra/collectiondescription/dirids=730>

ISBN 978-937883-7-8